

УДК 37.013.42:37.091.33–051:373.2

[https://doi.org/10.52058/2786-6025-2025-7\(48\)-711-726](https://doi.org/10.52058/2786-6025-2025-7(48)-711-726)

Козлюк Ольга Андріївна кандидат педагогічних наук з дошкільної педагогіки, доцент, доцент кафедри дошкільної педагогіки та психології та спеціальної освіти імені проф. Т. І. Поніманської Рівненського державного гуманітарного університету, м. Рівне, тел.: (050) 64-09-114, <https://orcid.org/0000-0002-6948-327X>

НАУКОВО-ДОСЛІДНА РОБОТА ЯК ІНСТРУМЕНТ ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Анотація. У статті розкрито роль науково-дослідної роботи у професійному становленні майбутніх фахівців дошкільної освіти в контексті сучасних змін у системі вищої освіти України. Акцентовано на значущості залучення здобувачів вищої освіти до дослідницької діяльності як одного з основних інструментів розвитку аналітичного, критичного та креативного мислення, формування дослідницьких умінь і навичок самостійної наукової діяльності. Проаналізовано сучасні підходи до організації науково-дослідної роботи у підготовці бакалаврів і магістрів спеціальності «Дошкільна освіта». Окреслено види та напрями науково-дослідної діяльності здобувачів як у межах освітнього процесу (виконання курсових і кваліфікаційних робіт, аналітичних досліджень, самостійних завдань), так і в позааудиторній роботі (участь у роботі наукових гуртків, конференціях, конкурсах тощо). Представлено досвід кафедри та автора статті щодо інтеграції дослідницьких завдань у процес вивчення різних освітніх компонентів, а також підготовки студентів до виконання курсових і кваліфікаційних робіт. Розроблені авторські приклади завдань дослідницького характеру, спрямовані на розвиток дослідницької компетентності здобувачів, зокрема вміння працювати з науковою інформацією, проводити аналіз педагогічних явищ, здійснювати емпіричні дослідження, формулювати обґрунтовані висновки. Обґрунтовано необхідність формування наукової культури та академічної доброчесності як складників професійної підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти. Визначено перспективи подальшого вдосконалення організації науково-дослідної роботи шляхом впровадження індивідуалізації дослідницької підготовки та інтеграції елементів неформальної освіти у процес підготовки фахівців дошкільної освіти.

Ключові слова: Науково-дослідна робота, професійне становлення, здобувачі вищої освіти, дослідницька компетентність, курсова робота, кваліфікаційна робота, завдання дослідницького характеру, педагог дошкільної освіти, методика викладання, освітній процес.

Kozliuk Olha PhD in Pedagogical Sciences in Preschool Pedagogy, Associate Professor, Associate Professor of Department of Preschool Pedagogy and Psychology and special education named after prof. T.I.Ponimanska of Rivne State University of Humanities, Rivne, tel.: (050) 64-09-114, <https://orcid.org/0000-0002-6948-327X>

RESEARCH WORK AS A TOOL FOR THE PROFESSIONAL DEVELOPMENT OF FUTURE PRESCHOOL EDUCATION SPECIALISTS

Abstract. The article highlights the role of research work in the professional development of future preschool education specialists within the context of current transformations in Ukraine's higher education system. The emphasis is placed on the importance of engaging higher education students in research activities as a key method for developing analytical, critical, and creative thinking, as well as forming research skills and abilities for independent scientific work. Contemporary approaches to organizing research work in the training of bachelor's and master's degree students majoring in «Preschool Education» are analyzed.

The types and directions of research activities are outlined both within the educational process (course papers, qualification works, analytical studies, and independent tasks) and in extracurricular formats (participation in scientific clubs, conferences, and competitions).

The article presents the experience of the department and the author in integrating research tasks into the study of various educational components and in preparing students for the writing course and qualification papers. The author provides examples of original research-oriented tasks designed to develop students' research competence, specifically their ability to work with scientific information, analyze pedagogical phenomena, conduct empirical research, and formulate well-grounded conclusions. The necessity of forming scientific culture and academic integrity as essential components of professional training for future preschool teachers is substantiated. The prospects for improving the organization of research work through the individualization of research training and the integration of non-formal education elements into the training process of preschool education specialists are defined.

Keywords: research work, professional development, higher education students, research competence, course paper, qualification work, research-oriented tasks, preschool teacher, teaching methodology, educational process.

Постановка проблеми. У сучасних умовах реформування системи освіти України, зокрема дошкільної, зростає увага до підготовки висококваліфікованих фахівців, здатних до інноваційної діяльності, критичного мислення, постійного саморозвитку та пошуку ефективних рішень у професійній сфері.

Одним із важливих інструментів професійного становлення майбутнього фахівця з дошкільної освіти є залучення до науково-дослідної роботи в процесі здобуття освіти.

Науково-дослідна діяльність сприяє формуванню в здобувачів вищої освіти здатності аналізувати педагогічні явища, застосовувати науковий підхід до розв'язання практичних завдань, розвивати творчий потенціал та рефлексивні вміння. Виконання курсових, кваліфікаційних робіт, участь у наукових конференціях, проєктних дослідженнях не лише поглиблює теоретичні знання, а й формує практичні компетентності, необхідні для роботи в закладах дошкільної освіти.

Актуальність проблеми дослідження зумовлена також необхідністю пошуку ефективних форм і методів організації науково-дослідної діяльності у закладах вищої освіти, що забезпечують гармонійне поєднання теоретичної підготовки та практичного досвіду.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У працях сучасних вчених (О. Козлюк, І. Дичківська, О. Отравенко, О. Листопад та ін.) [2; 3; 4] науково-дослідна робота розглядається як складник якісної професійної підготовки здобувачів освіти, яка сприяє розвитку критичного мислення, творчих здібностей і практичних навичок, необхідних для успішної професійної діяльності здобувачів.

Як зазначає О. Отравенко, науково-дослідницька діяльність здобувачів освіти є органічним поєднанням і продовженням навчальної роботи та ефективним засобом об'єктивного впливу, реалізації науково-дослідних здібностей, активізації пізнавальної діяльності, які стануть у нагоді в подальшій професійній діяльності. Учена зауважує, що процес якісної підготовки майбутніх фахівців до наукової роботи буде результативним, якщо здобувачі освіти будуть залучені в різноманітні форми науково-дослідницької діяльності, серед яких: участь у науково-практичних конференціях різного рівня, семінарах, вебінарах, конкурсах, олімпіадах, тренінгах та ін. [4, С.51]. Такої ж думки дотримуються й автори посібника «Науково-дослідна робота здобувачів вищої освіти» [3].

Значний інтерес становлять праці, у яких розглядається проблема формування дослідницької компетентності як інтегрованої якості особистості, що передбачає здатність до самостійного пошуку, оброблення інформації, застосування дослідницьких методів, оцінювання власної діяльності та прийняття рішень в умовах невизначеності. Наголошується на важливості формування дослідницької культури, дотримання принципів академічної доброчесності в процесі підготовки фахівців (Ю. Волинець, Л. Козак, М. Роганова, С. Сисоєва, Н. Стаднік та ін.) [1; 7; 9].

У сучасних публікаціях (В. Григоренко, О. Повідайчук, М. Попик, А. Реблян, О. Рассказов) [5; 6] все більше уваги приділяється мотиваційним аспектам залучення студентів до дослідницької діяльності. Дослідники наголошують, що активна участь у написанні курсових і кваліфікаційних робіт, виступах на конференціях, науково-практичних семінарах сприяє не лише формуванню професійних компетентностей, а й розвитку особистісних якостей здобувачів, їхньої наукової культури та вміння працювати в команді.

Низка авторів (О. Козлюк, О. Листопад, Н. Родінова) підкреслюють роль педагогічного наставництва та супроводу викладачів у процесі організації дослідницької діяльності, необхідність диференціації завдань для здобувачів різних рівнів освіти та врахування їхнього професійного досвіду [2; 3; 8].

Як свідчать результати аналізу публікацій останніх років, практичні аспекти організації науково-дослідної роботи в закладах вищої освіти, зокрема підготовки бакалаврів і магістрів дошкільної освіти, висвітлені недостатньо. Потребують деталізації питання наповнення освітнього процесу дослідницькими завданнями, впровадження ефективних форм і методів розвитку дослідницьких умінь студентів, а також обґрунтування специфіки формування дослідницької компетентності саме у майбутніх фахівців дошкільної освіти.

Мета статті – розкрити роль, зміст і основні напрями науково-дослідної роботи здобувачів вищої освіти спеціальності «Дошкільна освіта» першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів; обґрунтувати значення залучення здобувачів до дослідницької діяльності у процесі професійної підготовки; представити досвід організації такої роботи в межах освітнього процесу та окреслити завдання дослідницького характеру як ефективний інструмент розвитку дослідницьких компетентностей майбутніх фахівців дошкільної освіти.

Виклад основного матеріалу. Науково-дослідна діяльність – обов’язковий складник сучасної вищої освіти, спрямований на формування в її здобувачів здатності до самостійного пізнання, критичного мислення та

творчого підходу до розв'язання актуальних проблем. В умовах швидких соціально-економічних змін, цифровізації суспільства, розвитку новітніх технологій та штучного інтелекту особливого значення набуває вміння аналізувати наукову інформацію, здійснювати емпіричні дослідження, працювати з даними й аргументовано висловлювати власну думку.

Науково-дослідна діяльність виконує низку важливих функцій, серед яких: забезпечення глибокого засвоєння навчального матеріалу через активну пізнавальну діяльність; сприяння розвитку загальних і спеціальних (професійних) компетентностей; формування вміння працювати з першоджерелами та використовувати різноманітні методи дослідження; розвиток навичок аргументованого представлення результатів своєї праці у формі наукових статей, тез доповідей, курсових і кваліфікаційних робіт тощо; виховання культури академічної доброчесності й відповідального ставлення до результатів власної діяльності.

Стандартами вищої освіти для першого (бакалаврського) і другого (магістерського) рівнів вищої освіти зі спеціальності Дошкільна освіта передбачається формування загальних та спеціальних компетентностей, дотичних до дослідницької діяльності. Якщо порівняти зміст цих компетентностей у стандартах, можна стверджувати, що більше таких компетентностей, пропонується саме для підготовки магістрів. Але й для бакалаврів передбачено формування таких компетентностей. Серед них можна виокремити такі: КЗ-3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. КЗ-5. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт. КС-1. Здатність працювати з джерелами навчальної та наукової інформації [11, С. 8]. У підготовці магістрів варто зосередитись на формуванні таких компетентностей: КЗ-2. Здатність генерувати нові ідеї (креативність), КЗ-3. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні. КЗ-4. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. КС-5. Здатність створювати та впроваджувати в практику наукові розробки, спрямовані на підвищення якості освітньої діяльності та освітнього середовища в системі дошкільної, зокрема, інклюзивної освіти. КС-10. Здатність розробляти і реалізовувати дослідницькі та інноваційні проекти у сфері дошкільної освіти. КС-11. Здатність організовувати науково-експериментальну та методичну діяльність в системі дошкільної освіти [10, С. 7-8].

Як бачимо, спільними для підготовки здобувачів обох освітніх ступенів є загальна компетентність, що передбачає здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

Ця компетентність формує основи наукового підходу до аналізу професійних завдань, дозволяє здобувачам усвідомлювати закономірності

педагогічних явищ, узагальнювати інформацію, робити обґрунтовані висновки та формулювати нові ідеї. Вона забезпечує розвиток уміння бачити проблему в ширшому контексті, встановлювати міждисциплінарні зв'язки, що є важливим як для виконання дослідницьких робіт та проєктів, так і для практичної професійної діяльності.

Здатність до аналізу та синтезу є базовим компонентом дослідницької культури здобувачів, оскільки передбачає не лише вміння критично оцінювати інформацію, але й здатність створювати нові знання, проєктувати освітні рішення, розробляти методичні матеріали з урахуванням аналізу попереднього досвіду. Саме ця компетентність створює основу для формування професійної рефлексії, інноваційного мислення та самостійної пізнавальної діяльності майбутніх фахівців.

З нашого досвіду можемо стверджувати, що здобувачі вищої освіти спеціальності А2 Дошкільна освіта залучаються до науково-дослідної діяльності на різних етапах свого навчання. Зокрема, вони проводять аналітичні огляди наукових джерел, проводять експериментальні дослідження, беруть участь у наукових конференціях, семінарах, дискусіях. Для нас важливо, щоб цей процес був не лише формальним, а й мав прикладне значення, сприяв особистісному та професійному зростанню.

Науково-дослідна робота здобувачів вищої освіти є одним із напрямів їхньої самостійної роботи у закладі вищої освіти, важливим чинником підготовки висококваліфікованих фахівців. З огляду на це, вона охоплює два взаємозв'язані аспекти: навчання здобувачів вищої освіти елементів дослідницької діяльності, організації та методики наукової творчості; наукові дослідження, які здійснюють здобувачі вищої освіти під наставництвом, керівництвом професорсько-викладацького складу закладу вищої освіти [3].

У процесі підготовки здобувачів вищої освіти спеціальності А2 «Дошкільна освіта» науково-дослідна робота здійснюється у декількох напрямках:

1) як складник освітнього процесу. Вона є обов'язковим складником освітньо-професійної програми та навчального плану та є обов'язковою для всіх здобувачів (курсіві, кваліфікаційні роботи);

2) поза освітнім процесом. Необов'язковий, але бажаний напрям науково-дослідної роботи, що дозволяє врахувати індивідуальні потреби здобувачів в реалізації власного потенціалу (у межах студентського науково товариства, наукових гуртків, проблемних груп тощо);

3) науково-організаційні заходи (наукові конференції та конкурси наукових робіт здобувачів вищої освіти, олімпіади з дошкільної педагогіки тощо).

Належним чином організована науково-дослідна робота здобувачів вищої освіти сприяє поглибленому засвоєнню змісту освітніх компонентів, виявленню індивідуальності, формуванню власної думки щодо конкретної дисципліни. Тому в ході вивчення різних освітніх компонентів здобувачам освіти пропонуються завдання для самостійної роботи та на практичних заняттях, що мають дослідницький характер, а також індивідуальні науково-дослідні завдання. Наведемо низку прикладів завдань дослідницького характеру, які отримують здобувачі бакалаврського і магістерського рівня під час вивчення освітніх компонентів (таблиця 1). Перелік завдань звичайно не є вичерпним, а лише ілюструє можливі варіанти таких завдань.

Таблиця 1

Приклади завдань дослідницького характеру для здобувачів спеціальності «Дошкільна освіта»

Освітній компонент	Приклади завдань
Основи наукових досліджень	1. Проаналізуйте сучасну літературу з теми дослідження, складіть анотацію. 2. Підготуйте список наукових статей з теми дослідження за останні 3 роки. 3. Розробіть анкету для опитування вихователів із проблеми булінгу у ЗДО, проведіть опитування та проаналізуйте отримані результати. 4. Підготуйте план-проспект за темою майбутньої курсової роботи.
Педагогічна творчість	1. Доберіть діагностувальні методики для вивчення розвитку творчих здібностей дітей дошкільного віку. 2. Проведіть діагностику творчого потенціалу вихователів ЗДО. Здійсніть аналіз отриманих результатів та підготуйте відповідні висновки щодо розвитку творчого потенціалу вихователів.
Організація і управління в дошкільній освіті	1. Проведіть контент-аналіз офіційних сайтів ЗДО з метою вивчення управлінської відкритості, прозорості, інформації для батьків.- Підготуйте висновки щодо прозорості управлінських процесів у ЗДО.
Методика викладання фахових дисциплін	1. Здійсніть аналіз сучасних освітніх трендів (мікронавчання, змішане навчання, сторітелінг, фліп-метод тощо). Створіть інфографіку чи постер для пояснення одного з методів. 2. Проведіть опитування серед одногрупників щодо ефективних методів викладання. Розробіть короткі методичні рекомендації на основі аналізу результатів опитування.

Це лише незначна частина завдань дослідницького характеру, які можуть пропонуватися здобувачам під час вивчення освітніх компонентів. Виконання таких завдань, на нашу думку, стимулює розвиток аналітичних навичок, навичок критичного мислення, оскільки носять творчий та індивідуальний характер, що особливо важливо в епоху штучного інтелекту. Також вони носять пропедевтичний, підготовчий характер до виконання складніших дослідницьких завдань у ході написання курсових чи кваліфікаційних робіт.

Науково-дослідна робота здобувачів вищої освіти впливає із завдань освітнього процесу та сприяє підготовці висококваліфікованих фахівців. Однією з провідних вимог до здобувачів вищої освіти є всебічний розвиток їхніх творчих здібностей та дослідницьких умінь. Науково-дослідна робота спрямована на розвиток у майбутніх педагогів і науковців здібностей до пошукової, дослідницької діяльності, творчого розв'язання освітніх завдань, а також формування умінь і навичок застосування дослідницьких методів для розв'язання педагогічних проблем та ситуацій.

Одним із напрямів науково-дослідної роботи здобувачів вищої освіти є участь у роботі предметних наукових гуртків; проблемних груп, секцій, лабораторій; участь у виконанні держбюджетних наукових робіт; проведення досліджень, написання статей, тез доповідей, інших публікацій тощо. Цей напрям не є обов'язковим для усіх здобувачів, а лише тих, хто вбачає в собі здібності та потенціал до науково-дослідної роботи та потребує розвитку здібностей у цьому напрямі. Це вужче коло спілкування у ході здійснення дослідницької діяльності за інтересами у тісній співпраці з викладачем – науковим керівником та наставником у цій діяльності.

У спеціально організованих заходах науково-дослідного спрямування участь беруть також переважно найбільш здібні та обдаровані здобувачі вищої освіти, які можуть не просто здійснювати якісь свої перші наукові пошуки, а й представити їх більшій аудиторії шляхом оприлюднення результатів своїх досліджень під час студентських наукових конференцій чи беручи участь у конкурсах студентських наукових робіт. Участь у конференціях, круглих столах, форумах, конкурсах, наукових семінарах має подвійну цінність, оскільки сприяє фаховому зростанню майбутніх фахівців з дошкільної освіти, а також сприяє особистісному становленню та розвитку. Зокрема, у здобувачів вищої освіти поглиблюються знання у галузі дошкільної освіти, відбувається розвиток дослідницьких умінь, формування академічної культури, навичок публічного виступу, вміння працювати в команді, зростає самооцінка та розширюється коло професійного спілкування тощо. У своїй статті більш детально зупинимось на тих видах науково-дослідної роботи, що проходять у межах освітнього

процесу і є обов'язковим до виконання усіма здобувачами вищої освіти. Зокрема для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності А2 Дошкільна освіта таким видом науково-дослідної роботи, що передбачено навчальним планом є курсова робота, а для здобувачів другого (магістерського) рівня – кваліфікаційна робота.

Курсова робота є одним із видів науково-дослідної роботи, яку виконує здобувач у межах відповідного освітнього компонента з метою закріплення теоретичних знань, розвитку аналітичних навичок і формування дослідницької компетентності. Її виконання регламентується навчальним планом спеціальності та є обов'язковим для всіх здобувачів. А отже, здобувачі вищої освіти, які не виконали цей вид науково-дослідної роботи, мають академічну заборгованість і за умови її не ліквідації не допускаються до підсумкової атестації. Метою курсової роботи є поглиблення теоретичних знань, отриманих здобувачами в процесі вивчення освітніх компонентів, і вироблення умінь застосовувати їх у практичній реалізації питань навчання, розвитку й виховання дітей дошкільного віку; розширення їхнього науково-теоретичного світогляду. У процесі написання курсової роботи у здобувачів передусім формуються навички теоретичного аналізу, вивчення педагогічного досвіду, уміння творчо застосовувати теоретичні знання на практиці, виховується інтерес до дослідницької роботи.

Для здобувачів магістерського рівня таким обов'язковим видом науково-дослідної роботи є кваліфікаційна робота. Згідно зі стандартом вищої освіти цього рівня за спеціальністю 012 (А2) Дошкільна освіта, атестація здобувачів за освітньо-професійною програмою здійснюється у формі публічного захисту кваліфікаційної роботи магістра, яка має передбачати розв'язання складної задачі або проблеми у сфері дошкільної освіти, що характеризується невизначеністю умов та вимог і передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій.

У своїй роботі ми розглядаємо кваліфікаційну роботу як самостійне психолого-педагогічне дослідження, що характеризує рівень готовності здобувача до самостійного наукового пошуку в галузі актуальних проблем дошкільної освіти, організаційно-правових та управлінських аспектів дошкільної освіти. Обов'язковою умовою її підготовки є чітке уявлення автора про сучасний рівень наукових досягнень у теорії та практиці дошкільної освіти, дитячої психології й перспективи розвитку педагогічної науки загалом. На основі цих уявлень здобувач повинен розробити власні педагогічні положення та перевірити їх у ході дослідно-експериментальної роботи. У кваліфікаційній (магістерській) роботі, що передусім її відрізняє від курсової роботи, де студенти роблять перші кроки в умінні аналізувати літературу, робити висновки та певні узагальнення, вже має бути

представлене власне бачення й розуміння досліджуваної проблеми, роздуми та міркування випускника щодо її практичного втілення й реалізації, судження, що стосуються інноваційних підходів до роботи вихователя, вихователя-методиста, директора (керівника) закладу дошкільної освіти, методиста центра професійного розвитку чи провідного спеціаліста з дошкільної освіти органу управління освітою.

Таким чином, курсова та кваліфікаційна роботи це ті види науково-дослідної діяльності здобувачів освіти, що є обов'язковими для виконання усіх здобувачів. Разом з тим, вони мають суттєві відмінності за змістом, структурою, рівнем самостійності й вимогами. Для кращого сприйняття цієї інформації, ми узагальнили її і представили у вигляді таблиці 2.

Таблиця 2

Порівняльний аналіз курсової та кваліфікаційної роботи

Характеристики для порівняння	Курсова робота	Кваліфікаційна робота
Мета й призначення	Проміжна дослідницька робота, яка виконується під час навчання для закріплення теоретичних знань з конкретного освітнього компонента і сприяє набуттю первинних навичок наукової діяльності. Також забезпечує формування умінь аналізувати літературу, працювати з різними джерелами, застосовувати методи дослідження на практиці	Підсумкова робота, яка виконується для підтвердження, здобутих знань та вмінь (програмних результатів навчання) і компетентностей, необхідних для отримання відповідного ступеня вищої освіти. Вона має продемонструвати здатність здобувача вищої освіти до самостійного дослідження й вирішення професійних завдань
Тематика досліджень	Тематика курсових робіт повинна відповідати завданням конкретного освітнього компонента (освітніх компонентів), у межах якого вона виконується; вимогам особистісно зорієнтованого підходу і тісно пов'язуватися з практичними потребами конкретного фаху. Здобувачам вищої освіти надається право вільного вибору теми роботи із запропонованого кафедрою переліку, який щорічно оновлюється	Тематика кваліфікаційних робіт безпосередньо пов'язана з узагальненим об'єктом діяльності фахівця в галузі дошкільної освіти освітнього ступеня магістр. Перелік тем кваліфікаційних робіт зі спеціальності визначається випусковою кафедрою на початку кожного навчального року, затверджується наказом ректора. Здобувачі вищої освіти мають право запропонувати на розгляд власну тему кваліфікаційної роботи

Характерис- тики для порівняння	Курсова робота	Кваліфікаційна робота
Рівень досліджень	Курсова робота зазвичай має аналітико-реферативний характер. Може містити елементи власного дослідження, проте головна увага приділяється аналізу наукової літератури та наявного досвіду в практиці роботи ЗДО з проблеми дослідження	Кваліфікаційна робота передбачає глибоке теоретичне осмислення проблеми та власне дослідження (експеримент, опитування, моделювання тощо). Вона має містити наукове та/або практичне значення, авторські узагальнення й рекомендації
Обсяг і структура	Мінімальний обсяг загального тексту роботи – 18-30 сторінок* (включно з додатками). Структура: вступ, теоретична частина (розділ 1), констатувальний етап експерименту (чи опис досвіду роботи закладу з проблеми дослідження) (розділ 2), висновки та список використаних джерел, додатки (за потреби)	Мінімальний обсяг загального тексту роботи – 90 сторінок (включно з додатками).* Структура: вступ, теоретичний розділ, експериментальне дослідження, висновки, список використаних джерел, додатки
*Відведення кредитів ЄКТС на написання курсових та кваліфікаційних робіт, якщо такі передбачені освітньою програмою, слід здійснювати з урахуванням вимог до мінімального обсягу курсової / кваліфікаційної роботи та листа МОН України від 23.10.2018 р. № 1/9-650 «Щодо рекомендацій з академічної доброчесності для закладів вищої освіти» (не менше 3–5 год. на кожен сторінку мінімальних вимог до обсягу тексту). Залежно від специфіки теми роботи для виконання дидактичних проєктів планувати по 5 год. на одну сторінку, при виконанні теоретичних і методичних досліджень – по 3 год. на одну сторінку)		
Вимоги до оформлення	Курсова робота оформляється відповідно до визначених вимог, проте вимоги можуть бути гнучкіші, ніж до оформлення кваліфікаційної роботи	Кваліфікаційна робота оформляється згідно з чинними вимогами, містить титульний аркуш, зміст, список скорочень (за потреби), розширений вступ, основну частину, висновки, список використаних джерел і додатки

Характеристики для порівняння	Курсова робота	Кваліфікаційна робота
Керівництво та захист	Керівництво курсовими роботами здійснюється найбільш кваліфікованими викладачами кафедри. Захист курсової роботи відбувається у присутності комісії у складі двох-трьох викладачів кафедри за участю керівника курсової роботи. Попередню оцінку за курсову роботу виставляє науковий керівник. У разі погодження з оцінкою захист може бути не обов'язковим або проходити за спрощеною процедурою	Керівництво кваліфікаційними роботами здійснюється провідними фахівцями випускових кафедр університету, що мають науковий ступінь та/або наукове звання за профілем навчання, а також провідні фахівці виробничої сфери в галузі дошкільної освіти. Кваліфікаційна робота передбачає публічний захист перед атестаційною комісією з доповіддю та презентацією результатів. Кваліфікаційна робота повинна мати внутрішню і зовнішню рецензії, відгук керівника, подання голові атестаційної комісії та звіт подібності
Термін зберігання	Зберігається у паперовому варіанті на кафедрі упродовж трьох років, потім списується в установленому порядку. Електронний варіант розміщується у репозитарії кафедри	Примірник кваліфікаційної роботи з електронним варіантом передається на кафедру, де зберігається протягом 5 років, та у репозитарії університету

Представлена порівняльна таблиця відображає напрацьований досвід кафедри у розмежуванні вимог до курсових і кваліфікаційних робіт, що використовується як один із варіантів організації дослідницької діяльності здобувачів. Запропонований підхід не претендує на статус єдино правильного та може бути адаптований чи змінений відповідно до специфіки освітньої програми чи закладу вищої освіти.

Підсумовуючи викладене вище, можемо стверджувати, що курсова робота виконує допоміжну функцію у формуванні дослідницьких компетентностей та є важливим етапом у підготовці здобувачів освіти до наукової діяльності. Кваліфікаційна робота знаменує завершальний етап освітнього процесу, що вимагає демонстрації сформованого рівня компетентності випускника й опанування ним програмних результатів навчання. Виконання курсових і кваліфікаційних робіт є важливим етапом

становлення майбутнього фахівця з дошкільної освіти, який володіє необхідними навичками для проведення науково-пошукової, науково-дослідної роботи, оскільки вони формують уміння аналізувати наукову літературу, працювати з емпіричними даними й аргументовано викладати результати власних досліджень.

Висновки. Науково-дослідна робота є невіддільним складником професійної підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти як на бакалаврському, так і на магістерському рівнях. Її значення полягає не лише в опановуванні здобувачами вищої освіти основами наукового пізнання, а й у розвитку критичного мислення, аналітичних здібностей, умінь здійснювати пошукову, експериментальну діяльність, формулювати висновки на основі аналізу даних та презентувати результати власних досліджень.

Практика організації науково-дослідної роботи на кафедрі, а також власний досвід викладання свідчать про ефективність поступового залучення здобувачів до різних видів дослідницької діяльності як у межах освітніх компонентів, так і в позааудиторний час.

Позитивними є результати використання завдань дослідницького характеру в освітньому процесі, що сприяють розвитку рефлексивних умінь, формуванню вмінь аналізувати педагогічні явища, працювати з інформаційними джерелами, здійснювати спостереження, анкетування, узагальнення педагогічного досвіду.

Важливим є врахування специфіки рівнів вищої освіти: курсова робота як обов'язковий вид науково-дослідної діяльності на бакалавраті виконує пропедевтичну функцію, тоді як кваліфікаційна (магістерська) робота є підсумковою формою демонстрації сформованої дослідницької компетентності та здатності до вирішення практичних і наукових проблем у сфері дошкільної освіти.

Науково-дослідна робота повинна розглядатися не як епізодичний чи формальний компонент освітнього процесу, а як важливий інструмент особистісного та професійного зростання майбутнього педагога. Ефективність цієї роботи значною мірою залежить від організаційного супроводу, наставництва викладача, мотивації здобувачів до самостійного наукового пошуку.

Подальші перспективи дослідження вбачаємо у розробці та впровадженні диференційованих підходів до організації науково-дослідної діяльності здобувачів вищої освіти, врахуванні індивідуальних освітніх потреб студентів, розвитку партнерської взаємодії у дослідницькій діяльності та інтеграції неформальної освіти в систему підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти.

Література:

1. Волинець Ю.О., Стаднік Н.В. Формування професійно-дослідницької компетентності майбутніх педагогів дошкільної освіти. *Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти*. 2017. Вип. 17. С. 153-157.
2. Листопад О.А. Організація проектно-дослідницької діяльності здобувачів освіти в цифровому освітньому середовищі закладу вищої освіти. *Ідеї. Практики. Перспективи сучасної освіти: наук.-метод. альм. : у 2-х ч. / за ред. В. І. Труби, М. І. Ніколаєвої, С. П. Гвоздій. Одеса : Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2025. Ч.1. С.346–355*
3. Науково-дослідна робота здобувачів вищої освіти: навчально-методичний посібник для студентів спеціальності А2 Дошкільна освіта / Авт.-укл.: І. М. Дичківська, Н. М. Горопаха, К. В. Дзеджера, О. А. Козлюк та ін.; за заг. ред. І. М. Дичківської, О. А. Козлюк. Рівне : РДГУ, 2025. 2-ге вид. зі змінами та доп. 184 с.
4. Отравенко О. В. Науково-дослідна робота як складова якісної професійної підготовки здобувача вищої освіти. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка: Педагогічні науки*. 2020. №1 (332). С.47-55. [https://doi.org/10.12958/2227-2844-2020-1\(332\)-47-55](https://doi.org/10.12958/2227-2844-2020-1(332)-47-55)
5. Повідайчик О., Попик М., Реблян А. Мотиваційні аспекти науководослідницької діяльності студентів закладів вищої освіти. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Педагогіка. Соціальна робота»*. 2022. Вип. 1. С. 219-222. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuuped_2022_1_50
6. Рассказова О., Григоренко В. Виклики та перспективи розвитку мотиваційного аспекту залучення здобувачів до наукової роботи (на досвіді підготовки майбутніх вихователів ЗДО). *Дошкільна освіта в сучасному освітньому просторі: актуальні проблеми, досвід, інновації: матеріали II Всеукраїнської наук.-практ. конф., 10 квітня 2025 р., Харків / Харк. нац. пед. ун-т; [редкол.: Ю.Д. Бойчук (голов.ред.) та ін.] (електронне видання). Харків: ХНПУ, 2025. С. 256-260. <https://dspace.hnpu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/df71b4e8-733c-4b94-8ee2-05dc8795071c/content>
<https://dspace.hnpu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/df71b4e8-733c-4b94-8ee2-05dc8795071c/content>*
7. Роганова В. Формування дослідницької компетентності майбутніх педагогів дошкільної освіти в процесі професійної підготовки. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика: збірник наукових праць*. 2025. Том 1. №1 (111) (2025) DOI: <https://doi.org/10.33216/2220-6310/2025-111-1-144-156>
8. Родінова Н. Л. Науково-дослідна робота здобувачів вищої освіти: на прикладі участі у наукових гуртках. *Вісник науки та освіти*. 2024. № 2 (20). С. 1129–1139. URL: [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-2\(20\)-1129-1139](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-2(20)-1129-1139).
9. Сисоєва С. О., Козак Л. В. Розвиток дослідницької компетентності викладачів вищої школи: навч. посіб. Київ: ТОВ «Видавниче підприємство «ЕДЕЛЬВЕЙС», 2016. 156 с.
10. Стандарт вищої освіти. другий (магістерський рівень) вищої освіти. Ступінь «магістр». Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка, спеціальність 012 «Дошкільна освіта» (2020). <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/vyshcha/standarty/2020/05/2020-zatverd-standart-012-m.pdf>
11. Стандарт вищої освіти України: перший (бакалаврський) рівень, галузь знань 01 – «Освіта/Педагогіка», спеціальність 012 – «Дошкільна освіта» (2021). <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2021/07/28/012-Doshk.osvita-bakalavr.28.07.pdf>

References:

1. Volynets, Yu.O. & Stadnik, N.V. (2017) Formuvannia profesiino-doslidnytskoi kompetentnosti maibutnikh pedahohiv doshkilnoi osvity [Formation of Professional and Research Competence of Future Preschool Education Teachers]. *Onovlennia zmistu, form ta metodiv navchannia i vykhovannia v zakladakh osvity – Updating the content, forms, and methods of teaching and upbringing in educational institutions* (Vol. 17), (pp. 153-157) [in Ukrainian].
2. Lystopad, O.A. (2025). Orhanizatsiia proiektno-doslidnytskoi diialnosti здобувачів освіти в tsyfrovomu osvitnomu seredovyshchi zakladu vyshchoi osvity [Organization of Project and Research Activities of Students in the Digital Educational Environment of a Higher Education Institution]. *Idei. Praktyky. Perspektyvy suchasnoi osvity – Ideas. Practices. Perspectives of Modern Education*. (Ch. 1), (pp. 346–355). Odesa : Odes. nats. un-t im. I. I. Mechnykova [in Ukrainian].
3. Dychkivska, I. M. & Kozliuk, O.A. (Eds). (2025). Naukovo-doslidna robota здобувачів vyshchoi osvity [Research Work of Higher Education Students]. Rivne: RDHU [in Ukrainian].
4. Otravenko, O. V. (2020). Naukovo-doslidna robota yak skladova yakisnoi profesiinoi pidhotovky здобувача vyshchoi osvity [Research Work as a Component of Quality Professional Training of a Higher Education Student]. *Visnyk Luhanskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka: Pedahohichni nauky – Bulletin of Luhansk Taras Shevchenko National University: Pedagogical Sciences*. (Vol. 1 (332)), (pp.47-55). Retrieved from [https://doi.org/10.12958/2227-2844-2020-1\(332\)-47-55](https://doi.org/10.12958/2227-2844-2020-1(332)-47-55) [in Ukrainian].
5. Povidaichyk, O., Popyk, M. & Reblan, A. (2022). Motyvatsiini aspekty naukovo-doslidnytskoi diialnosti studentiv zakladiv vyshchoi osvity [Motivational Aspects of Students' Research Activities in Higher Education Institutions]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Seriiia «Pedahohika. Sotsialna robota» - Scientific Bulletin of Uzhhorod University. Series: "Pedagogy. Social Work"*. (Vol. 1), (pp. 219-222). Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuuped_2022_1_50 [in Ukrainian].
6. Rasskazova, O., Hryhorenko, V. (2025) Vykylyky ta perspektyvy rozvytku motyvatsiinoho aspektu zaluchennia здобуватства до naukovo roboty (na dosvidi pidhotovky maibutnikh vykhovateliv ZDO). *Doshkilna osvita v suchasnomu osvitnomu prostori: aktualni problemy, dosvid, innovatsii – Preschool Education in the Modern Educational Space: Current Issues, Experience, Innovations*. Kharkiv. Retrieved from <https://dspace.hnpu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/df71b4e8-733c-4b94-8ee2-05dc8795071c/content> (pp.256-260). Kharkiv [in Ukrainian].
7. Rohanova, V. (2025). Formuvannia doslidnytskoi kompetentnosti maibutnikh pedahohiv doshkilnoi osvity v protsesi profeiinoi pidhotovkym [Formation of Research Competence of Future Preschool Education Teachers in the Process of Professional Training]. *Dukhovnist osobystosti: metodolohiia, teoriia i praktyka: zbirnyk naukovykh prats – Spirituality of Personality: Methodology, Theory, and Practice*. (Vol 1. (111)). Retrieved from <https://doi.org/10.33216/2220-6310/2025-111-1-144-156> [in Ukrainian].
8. Rodinova, N. L. (2024). Naukovo-doslidna robota здобувачів vyshchoi osvity: na prykladi uchasti u naukovykh hurtkakh [Scientific and Research Work of Higher Education Students: The Case of Participation in Scientific Circles]. *Visnyk nauky ta osvity – Bulletin of Science and Education*. (Vol. 2 (20)), (pp. 1129–1139). Retrieved from [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-2\(20\)-1129-1139](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-2(20)-1129-1139) [in Ukrainian].

9. Sysoieva S. O. & Kozak L. V. (2016) Rozvytok doslidnytskoi kompetentnosti vykladachiv vyshchoi shkoly [Development of Research Competence of Higher Education Teachers]. Kyiv: TOV «Vydavnyche pidpriemstvo «EDELVEIS» [in Ukrainian].

10. Standart vyshchoi osvity, druhyi (mahisterskyi riven) vyshchoi osvity. Stupin «mahistr». Haluz znan 01 Osvita/Pedahohika, spetsialnist 012 «Doshkilna osvita» [Standard of Higher Education: Second (Master's) Level of Higher Education. Degree «Master». Field of Knowledge 01 – Education/Pedagogy, Specialty 012 – Preschool Education] (2020). Retrieved from <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/vyshcha/standarty/2020/05/2020-zatverd-standart-012-m.pdf> [in Ukrainian].

11. Standart vyshchoi osvity Ukrainy: pershyi (bakalavrskyi) riven, haluz znan 01 – «Osvita/Pedahohika», spetsialnist 012 – «Doshkilna osvita» [Standard of Higher Education of Ukraine: First (Bachelor's) Level, Field of Knowledge 01 – «Education/Pedagogy», Specialty 012 – «Preschool Education»] (2021). Retrieved from <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2021/07/28/012-Doshk.osvita-bakalavr.28.07.pdf> [in Ukrainian].